

ZA JEDLÍ NAPŘÍČ ŠUMAVOU

Jan Kozel

„Péče o les v podmínkách národního parku se zaměřením na jedli bělokorou“ byl název regionální exkurze, kterou uspořádala Správa Národního parku Šumava ve spolupráci s Pro Silva Bohemica, pobočným spolkem ČLS, dne 30. 6. 2021. Pochůzka po západní části NPŠ zavedla lesníky do různých nadmořských výšek (6.–8. LVS), všech zón ochrany přírody a typů porostů, které se v rámci přestaveb v NPŠ používají. Umožnila nahlédnout do porostů v různých stadiích vývoje a seznámit se s diferencovanými způsoby péče o ně i novým pojetím zonace národních parků v ČR. Společným jmenovatelem exkurzních bodů byla jedle bělokora.

K přestavbě lesních porostů v zóně soustředěné péče se využívá i jejich narušení. Vnášení jedle do nahodile vzniklých strukturálních prvků (Vysoký hřbet).

Jedle je doplněna bukem a doprovází ji bohaté nárosty přípravných dřevin (Vysoký hřbet, zóna soustředěné péče).
Foto: František Bušina

PŘESTAVBY V ZÓNĚ SOUSTŘEDĚNÉ PÉČE

Aktivní obnovní management lesních ekosystémů se v národních parcích uplatňuje zejména v zóně soustředěné péče. Na lesnickém úseku Vysoký hřbet (LHC Prášíly), který je její součástí, byla tématem ukázek přestavba rozsáhlého komplexu porostů pomocí širokého spektra

POJMY VZTAŽENÉ K PLÁNOVÁNÍ PÉČE O BOHATĚ STRUKTUROVANÉ LESY

Typ vývoje lesa (TVL)

Soubor lesních stanovišť s podobnou potenciální přírodnou vegetací a vývojovým cyklem přírodního lesa (alternativa hospodářského souboru). Je základní jednotkou pro zjišťování stavu nepravidelného lesa s bohatší strukturou.

Typ porostu

Jednotka charakterizující lesní porosty ve vztahu k pěstebnímu cíli a péči o ně na základě jejich dřevinné skladby, struktury porostu, stupně přirozenosti nebo původu. V NPŠ se rozlišují tři typy porostu: vzdálený, přechodný, cílový.

Vzdálené porosty jsou svou strukturou, dřevinnou skladbou a původem daleko od definovaného cíle a vyžadují aktivní péči; **přechodné porosty** se blíží pěstebnímu cíli a potřebují intervence menšího rozsahu; **cílové porosty** splňují požadavky dlouhodobého cíle NP a dominují zde přírodní vlivy.

V dospělých porostech se pozitivním účelovým výběrem v horní stromové vrstvě upravuje porostní mikroklima. Jedle i ostatní dřeviny se obnovují přirozeně a les má bohatou porostní výstavbu (Vysoký hřbet, zóna soustředěné péče).

V přírodě blízké zóně NPS prvky aktivní péče ustupují. V nesouvislé horní porostní vrstvě se vyskytují převážně buky a jedle, místy smrk, v nižších patrech jsou vitální nárosty až mlaziny s jedlí, bukem, smrkem, jeřábem a břízou (severní úpatí Ždánidel).

Porosty vznikly kombinací zásahů podporujících diferenciaci porostní struktury a kombinované obnovy jedle. Pomístně se sadbou vložily jedlové skupiny. Jejich mechanická ochrana již není nutná (severní úpatí Ždánidel, přírodě blízká zóna).

lesnických postupů respektujících výběrné principy. Úsek leží v nadmořské výšce okolo 900 m a převládá zde typ vývoje lesa (dále TVL) kyselá a chudé smrkové bučiny (SLT 6K). Komplex je rozdělen do bloků péče tak, aby se dostala pravidelná péče všem potřebným porostům. V maximální míře se využívá tvořivých sil přírody a přirozené obnovy, takže když schází cílové dřeviny, uměle se doplňují. Těžiště zásahů je v typu porostu „vzdálený“.

Účelové výběry i nahodilá těžba

Původně rozsáhlé smrkové monokultury dlouhodobě směřují aktivní péčí s využitím účelových výběrů i nahodilé těžby k vyšší účasti jedle, listnáčů a diferenciaci porostní struktury. Ukázky demonstrovaly obnovu porostů po narušení větrem a hmyzem, kde se do nahodile vzniklých strukturních prvků vnaší jedle a buk. Spolu s umělou obnovou se využívá bohatá spontánní obnova přípravných dřevin, zejména jeřábu a břízy. V porostech dospělých a středního věku se upravuje druhová skladba a struktura lesa usměrňováním porostního mikroklimatu pozitivním účelovým výběrem v horní stromové vrstvě. Jedle a buk se obnovují pod porostem přirozeně i podsadbou.

Pestrá diskuze

Zhlédli jsme nárosty a mlaziny s vysokou účastí jedle. Většina obnovy je bez ochrany proti zvěři, která se na počátku přestavby, zejména ve formě skupinových ochran, používala. Spontánní obnova nebo výsadba bez oplocení převažuje. Ukázky provázela živá diskuze týkající se především péče o nárosty, mlaziny a porosty do 40 let s vysokou účastí jedle, intervencí do struktury mlazin, mezidruhové konkurence jedle a smrku, role pionýrských dřevin nebo rizik absence mechanických ochran a spoléhání se na vhodnou péči o zvěř a lov.

ZÓNA PŘÍRODĚ BLÍZKÁ

Se zónou přírodě blízkou, tj. v pojetí managementové zonace českých národních parků oblastí s nižší mírou aktivní péče, se zájemci seznámili v bezprostředním okolí Prášil na severním úpatí Ždánidel (LHC Srní). Stanovištní podmínky, charakterizované TVL kyselá a chudé

Kombinovaná obnova lesa po rozsáhlých asanačních zásazích na hranici bezzásahového území u jezera Laka. Uměle obnovenou jedlí, která úspěšně odrůstá, doprovázejí nárosty přípravných dřevin.

Spontánní obnova horského smíšeného lesa v přírodní zóně v okolí jezera Laka.

smrkové bučiny (převážně 6K), jsou podobné jako na Vysokém hřbetu, s tím rozdílem, že ukázka byla ve vyšší nadmořské výšce (1 000 m n. m.). Navštívené porosty se řadí převážně do typu porostu „cílový“ a „přechodný“. Tyto ekosystémy vykazují kvalitativně vyšší parametry než „vzdálené“ porosty dominující na Vysokém hřbetu. Tomu odpovídá i péče o ně.

Vnášení, nebo sukcese?

Porosty vznikly kombinací úmyslných zásahů podporujících diferenciaci porostní struktury a kombinované obnovy jedle. Počátkem tisíciletí proběhl jednotlivý pozitivní účelový výběr, který inicioval přírodní obnovu a podpořil jedle a buky v úrovni. Pomístně se sadbou vložily jedlové skupiny. V roce 2007 byl porost částečně narušen větrem při orkánu Kyrill a posléze hmyzem, což doprovázela nahodilá těžba smrku. V nesouvislé horní porostní vrstvě se vyskytují převážně buky a jedle, místy smrk, v nižších patrech jsou vitální nárosty až mlaziny s jedlí, bukem, smrkem, jeřábem a břízou. Nyní je komplex bez nahodilých těžeb. Spontánní obnova jedle a sukcese na volné ploše výrazně překonala plošný rozsah dosluhujících mechanických ochran podsazených jedinců.

JEDLE NA ZLATÉM STOLEČKU

Nejvyšším bodem exkurze byl Zlatý stoleček, sedlo ležící v nadmořské výšce 1 200 m mezi vrcholy Ždánidla a Plesná (LHC Srní). Ukázka představila les v pří-

rodní zóně NPŠ, TVL kamenité, chudé, kyselé bukové smrčiny (dominantně 7K). Kvůli převažujícímu působení přírodních sil a vysokému stupni přirozenosti jde o porosty typu „cílový“. Situace odráží vývoj lesa po rozsáhlém narušení větrem (2007), následné gradaci kůrovců (2008–2011) a demonstruje bezprostřední spontánní obnovu horského lesa. Oblast Plesná a jezera Laka byla pravděpodobně nejpostiženější lokalitou v NPŠ při orkánu Kyrill. Les byl v souladu s cílem ochrany NP ponechán samovolnému vývoji. Následovala kůrovcová gradace a rychlá, přirozená obnova lesních společenstev. K vidění jsou mlaziny s jedlí, bukem, smrkem a jeřábem, doplněné jednotlivými stromy mateřského lesa, které odolaly narušení. Porosty jsou svou hustotou a vysokou zásobou tlejícího dřeva téměř neprostupné.

OBNOVA LESA U JEZERA LAKA

Vývoj lesa po rozšíření bezzásahových území a narušení porostů tematicky doplnila ukázka kombinované obnovy v okolí jezera Laka. Stanoviště v nadmořské výšce 1 050 m patří typu vývoje lesa vlhké a podmáčené SM bučiny a SM jedliny (6V). Porosty jsou v přírodě blízké zóně NPŠ. Po vymezení bezzásahového území Plesná–Ždánidla (2007) tvořily tyto lesy tzv. nárazníkové pásmo. V letech 2008–2011 se tady intenzivně zasahovalo s cílem eliminovat gradaci kůrovců. Právě kvůli rozsáhlým hmyzovým těžbám

docházelo ke konfliktům se zákonem o ochraně přírody a krajiny. K vidění byla umělá obnova, zejména jedle, doplněná nárosty smrku a přípravných dřevin v okolí Jezerního potoku, po asanačních zásazích. V porostech je vysoký objem vyrobené dřevní hmoty k zetlení z nahodilých těžeb, obnova odrůstá bez mechanických ochran.

INFORMACE A VZDĚLÁVÁNÍ

Exkurze, která byla v probíhající pandemii početně omezena, skončila na hrázi jezera Laka. Setkání lesníků, majitelů a zájemců o les z celé ČR a různých subjektů od soukromých vlastníků lesa, přes lesníky spravující lesy státní po učitele lesnických škol přispělo k užitečné výměně informací. Seznámení se se stavem lesa, jeho vývojem, způsoby péče, mírou vlivu a efektivitu lidských zásahů a diskuze přímo v lesních porostech naplňují poslání národních parků a přispívají k výchově a vzdělávání. Je patrné, že podíl jedle je povzbudivý a les aktivní péčí i přirozeným vývojem směřuje k dlouhodobým cílům ochrany NP. Bližší informace o exkurzi včetně hodnocení účastníků obsahuje průvodce exkurzí a fotodokumentace dostupná na webových stránkách Pro Silva Bohemica v sekci Akce v regionech.

Autor:

Ing. Jan Kozel, Ph.D.

E-mail: jan.kozel@npsumava.cz

Foto: Milan Košulič ml.